

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

בס"ד

שעור מורה מורינו הרב יהודה גנס שליט"א שבת אחרי מות - קדושים תשע"ה:

בענין סעודת "זכר" האם היא סעודת מצוה

[א] כתב הרמ"א¹ וז"ל: "עוד נהגו לעשות סעודה ומשתה בליל שבת לאחר שנולד זכר נכנסים אצל התינוק לטעום שם והוא ג"כ סעודת מצוה".

[ב] ונפקא מינה מכך שסעודה זו היא סעודת מצוה, הוא לענין מה שאמרו חז"ל "כל סעודה שאינה של מצוה אין ת"ח רשאי ליהנות ממנה", שמכיון שסעודה זו היא סעודת מצוה, אדרבה מצוה על ת"ח להשתתף בה.

עוד נ"מ לענין האם מותר לאדם להזמין את חבריו לסעודה זו, דלסעודת מצוה אם מזמינים אדם להשתתף ואינו משתתף ה"ה מנודה לשמים², ומכיון שסעודה זו היא סעודת מצוה יש ליזהר שלא להזמין³ לסעודה זו.

עוד נ"מ לענין ההולך להשתתף בסעודת מצוה ונזכר שיש לו חמץ בביתו שדי לו בביטול ואינו צריך לחזור ולבער⁴, [אם אין השעה מספקת לקיים שניהם]. עוד דן בשו"ת חוות יאיר⁵ במעשה שהיה במי שנדר שלא לאכול בסעודת הרשות, האם מותר לו לאכול בסעודת זכר.

[ג] והנה מקור דברי הרמ"א הוא מדברי תרומת הדשן⁶ שהוכיח כן ממה דאיתא בגמ' במסכת ב"ק⁷ "רב ושמואל ורב אסי איקלעו לבי שבוע הבן ואמרי לה לבי ישוע הבן... ולפי' התו' שם בשם ר"ת⁸ ישוע הבן הוא "שנולד שם בן זכר ועל שם שהולד נושע ונמלט ממעי אמו... נקט לשון ישועה והיו רגילין לעשות סעודה". והנה רב לא נהנה מסעודת הרשות כמובא במסכת חולין⁹, וממה שבא לסעודת ישוע הבן מוכח שהיא סעודת מצוה, [וכתב בתרוה"ד שמה שנהגו לעשותה בליל שבת הוא משום שאז מצוים העם בבתייהם].

[ד] ובחוות יאיר¹⁰ שם תמה על הראיה דשמא רב נכנס לשם ולא טעם, אולם כבר כתב באור זרוע¹¹ שדוחק לומר שרב נכנס לשם ולא טעם, וכוונתו לכאן דכל הענין להיכנס לבי ישוע הבן הוא כדי להשתתף בסעודת המצוה, ואם לא טעם שם רב למה לו לבוא לשם.

¹ יורה דעה סימן רס"ה סעיף י"ב.

² עיין רמ"א שם.

³ ראיתי שכתבו שלכן נהגו שהגבאי מכריז בביהכ"נ, ולא אבי הבן מזמין את הקהל. ויש להעיר על הנוסח שנהגו בו בכמה מקומות "פלוני מזמין את הקהל... דלכאן יש ליזהר להכריז "מז"ט לפלוני, הזכר יתקיים ב...".

⁴ עיין או"ח סי' תמ"ד סעיף ז'.

⁵ סימן ע'.

⁶ סי' רס"ט.

⁷ פ.

⁸ בחו"י האריך להוכיח שי לגרוס בתו' ר"ח.

⁹ צה::

¹⁰ שם.

¹¹ חלק ב' סימן ק"ז.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

ה] ובדגול מרבכה¹² תמה שאם זהו הטעם לסעודת הזכר מדוע לא נהגו לעשות כן אף לנקיבה, ולכן כתב שהיו עושים [בזמן חז"ל] את סעודה זו בלילה שלפני הברית לסמוך סעודה זו למצות המילה¹³. זכר מקורו.

ו] ובש"ך¹⁴ כתב עוד ב' טעמים מדוע סעודת הזכר היא סעודת מצוה: א) ע"פ דברי המדרש "משל למלך שגזר ואמר כל אכסנאין שיש כאן לא יבואו לפני עד שיראו פני המטרונא תחילה, כך אמר הקב"ה לא תביאו לפני קרבן עד שתעבור עליו שבת.. ואין מילה בלא שבת, [והכונה בזה שהשבת היא ההכנה לברית המילה, ועל כן שמחת הברית מתחילה בשבת]¹⁵. ב) לנחם את התינוק על התורה ששכח¹⁶.

ז] ונ"מ בין הטעמים לכאור' האם צריך לאכול שם, שלב' הטעמים הראשונים שמשום שמחה אתי' עלה, עיקר הענין הוא לסעוד שם, ולטעם האחרון לכאור' אין העיקר לטעום שם. [ולפי"ז קצ"ב מדוע הוי סעודת מצוה].

ח] עוד נ"מ האם שייכת הסעודה בלא שהתינוק שם, שלטעמים הראשונים לכאור' אף בלי שהתינוק שם שייכת השמחה¹⁷, משא"כ לטעם האחרון אין מקום ל'זכר' ללא התינוק.

ט] עוד יש לדון במקרה שנולד התינוק בליל שבת שבפרי מגדים¹⁸ כתב שאם הקהל עדין לא גמרו להתפלל ושייך להכריז יש לעשותו בלילה שנולד ולא בשבת הבאה, וכתב שם שכיון שהטעם כדי להודות על שנושע ממעי אמו יש להודות מיד ולא לחכות לשבת הבאה. ומסתבר שכ"ש לטעמים האחרים יש מיד, שלטעם שהשבת היא ההכנה לברית, הרי השבת הראשונה היא כבר מכינתו לברית, וגם לטעם של נחמה יש לנחמו מיד ולא לחכות לאחר ז' מכשנולד.

ואולם לגבי מה שמבואר בפמ"ג שבנולד לאחר ערבית יש לחכות לשבת הבאה, יש לדון להנ"ל שרק לטעמו של התרוה"ד יש מקום ל'זכר' לשבת הבאה ולא לטעמים האחרים, ועיין.

¹² יורה דעה ס"ו קע"ח.

¹³ לכאור' עדין צ"ע למה לא עשו כלל סעודה לנקיבה, ואולי לדבריו אה"נ יש מכאן מקור לקידושא רבא שיש שנהגו לעשות על הולדת הנקיבה.

¹⁴ רס"ה י"ג.

¹⁵ כ"כ בשם "ראיתי סמך אחד לזה..."

¹⁶ כן הביא בשם הדרישה בשם הר"ר מנחם.

¹⁷ ולפי"ז מש"כ הרמ"א "נכנסים אצל התינוק" אורחא דמילתא הוא, ועיין.

¹⁸ אורח חיים סי' תמ"ד משב"ז ס"ק ט'.